

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 frt — kr.
félévre . . . . . 3 „ — „
negyedévre . . . 1 „ 50 „
Egy szám ára: 12 kr. o. e.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutczá 6. sz.

Felelős szerkesztő s kiadó:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
egyszer közölve 7 kr.
többször közölve 5 kr.
Bélyegdíj: külön 30 kr.

Tartalom: Vallásszabadság. — Egyházi anyakönyvek mintái. (Gaál Mihály). — Őszinte szó. (dr. Masznyik Endre). — Belföld. — Külföld. — Vegyesek.

Vallásszabadság.

Nagyon gyakran megesett már s alkalmasint ismétlődni is fog, hogy a legszentebb eszmék, a legigazabb életelvek a gyakorlati élet által vagy meghamisíttatnak, vagy pedig a papiroson maradnak; s igazán nagy szívósság kell hozzá, hogy az elvek és eszmék bajnokai a tapasztalt eredménytelenség, sőt kicsinyítő gúny daczára is újra meg újra megújult erővel igyekeznek az örök élettel bíró eszméket és elveket a gyakorlatban is érvényesíteni.

A tiszta evangyéliomi igazság egyháza csak elismeréssel tartozik Irányi Dánielnek, hogy ő, bár tisztán politikai alapon, de igaz evangyéliomi protestáns szellemben évről évre a vallás- és közoktatásügyi miniszterium költségvetésének tárgyalása alkalmával a vallásszabadság elvének törvénybe iktatását sürgeti. Megtette azt ez évben is.

A mily következetes Irányi Dániel úr fellépésével, ép olyan következetes, legfeljebb szavakban módosított, Trefort Ágoston miniszter úrnak válasza. Ő sem ezelőtt, sem most nem fogadhatja el a vallásszabadság elvének törvénybe iktatására vonatkozó javaslatot, mint mondja, egyrészt a magyar államnak és a magyar kulturának érdekében, másrészt, mert hiszen „az individuumnak lelkiismeret és vallás tekintetében korlátlan szabadsága van.“ Egyszersmind kijelenti: „én általában, a mennyiben szükségesnek tartom a pozitív vallásokat és egyházakat, azoknak barátja vagyok, s ami az én hatáskörömben fekszik, azt én megteszem, s a hol baj van, azt orvoslom.“

Nem lehet feladatunk a vallásszabadság felfogására nézve a miniszter úrral vitába bocsátkozni; de nyilatkozatának végső szavait talán mégis szabad lesz kissé megvilágítani.

Általánosan tudva van, hogy az úgynevezett elkeresztelések, illetéktelen párbér-követelések, házassági, áttérítési visszaélések napirenden vannak. Nincsen kerületi gyűlés, nincsen egyetemes gyűlés, melyeknek

tárgyalásai- s így jegyzőkönyveiben is e sötét pontok ne szerepelnének azon szinte állandóvá lett jelentésekkel kapcsolatban: vagy „folyamodtunk a miniszteriumhoz, még eddig semmisenem történt“, vagy pedig: „még választ sem nyertünk“, vagy: „daczára a miniszteri rendeleteknek, mégis új meg új esetek kerülnek elő.“ Sürgetjük a törvény sanctióját, mind haszontalanul, mind eredmény nélkül, olyannyira, hogy némelyek ajkain valláserkölcsi és jogi szempontból ily forma helytelen nyilatkozatot is hallottunk: ha a róm. kath. lelkészek büntetlenül sértegethetik a törvényt, cselekedjünk mi is azonképen. Hála a kegyelem Istenének, hogy az evang. prot. egyházak e csábító hangnak nem engedtek s inkább túrik a jogtalanságot, a törvénynek lábbal tapodását, semhogy törvénytelenység által igyekeznének elégtételt szerezni magoknak.

De méltán kérdehetjük, eltekintve a miniszter úr magán nézetétől és baráti érzelmeitől a pozitív vallások és egyházak irányában, ő mint a törvénynek öre és végrehajtója, meddig fogja túrni a számra s anyagi erőre gyöngébb keresztény felekezeteknek ily törvényt és keresztény vallást lealázó bántalmazását?

Évszázakon át küzdöttünk mi evangélikusok a lelkiismeret szabadságáért, mely küzdelmeinknek hazánk állami szabadsága és önállósága is sokat köszönhet. Most is, a nehéz viszonyok daczára, a mennyire csekély erőnktől telik, teljes odaadással teljesítjük nemzetünk kulturája iránt tartozó kötelességünket s mindezekért nem kívánunk mást, mint hosszú s nehéz szenvedések árán szerzett, törvényadta jogainknak háborítlan élvezetét. De úgy látszik, hogy a „Regnum Marianum“ legalább a gyakorlatban nem túlhaladott álláspont még; mutatják azt már lapunk múlt évi folyamában közlött több rendbeli s a folyó évi 1-ső és 7-ik számban közlött visszaélések. Ezek önkénytelenül is, a mint többszörösen megtörtént, azt a kérdést vették fel: hát Magyarországon a róm. kath. papságnak minden szabad-e? s a folyton meg-megújuló sebekre nem

terem gyógyír e haza földén, sem az országházban, sem a miniszteriumban?

Nem veheti tőlünk senki rossz néven, ha őszintén kimondjuk, hogy a miniszter úr azon enuntiatiónak: „ahol baj van, azt orvoslom,“ legalább mi, evangélikusok valóságát nem látjuk, noha annyi idő óta várjuk és reméljük.

Soha az evangéliumi protestantismus nem vonta kétségbe az államnak azon, fogalmából folyó jogát, hogy a felekezetközi (interconfessionalis) viszonyokat rendezze, a felekezetközi kérdésekben bíraskodjék, sőt újlag kérjük az állami főhatóságot, hogy, igen is, tegye s ne engedje az egy hazának polgárai között létező békét bármely felekezet türelmetlensége által megzavartatni. Szomorú az, ha a jogállamban a gyöngébbnek el kell tűrnie az erősebb minden túlkapasát, a nélkül, hogy elszenvedett sérelmeiért elégtételt nyerhetne. Vagy a törvénybe foglalt, de írott malasztnak bizonyított egyenlőség és viszonyosság elveinek pusztá hangoztatásával gondolják a protestánsok jogos igényeit kielégíthetni?

Szép dolog az! Különbözik a mívelt nagy világban nincs is ország, a hol az individuum vallásos meggyőződését nem tisztelnék, de nincsen erről szó. Szó van a felekezet vallásszabadságáról, mely, és ezt hangsúlyozzuk, nem a vallásgyakorlat szabadságában áll csak, bár ez is a vallásos élet háborítlanságával jár, hanem a felekezeti jogteljesség birtokában is. Nagyon köszönök az olyan szabadságot, mely kimondja ugyan, hogy létezhetünk, de a lét alapfeltételeit megvonja. Nem áhítunk a róm. kath. egyháznak sem óriási vagyonára, sem ebből és közjogi állásából származó nagy befolyására, de minden szerénységünk mellett a jog-egyenlőség és viszonyosság alapján élvezett előnyeinkből egy parányt sem akarunk engedni; s ha ezen törvényszerű birtokunk ép föntartásában a magyar állam kultuszminiszteréhez folyamodunk, bizonyára az egyedül helyes úton járunk.

Hogy korunkban az anyagi érdekek uralma, kapcsolatban a hitközönnyességgel, nagy pusztítást véghez egyházunk vallásos életében, s hogy itt-ott más denominációjú vallásos társulatok támadólag, a hívek elcsábításával lépnek fel ellentünk, ezért, mint evangéliumi protestánsok, nem kívánjuk sem az államot okolni, sem pedig karhatalmát segítségül hívni. Ezeknek ellenében vannak nekünk oly szellemi fegyvereink, melyeknek ügyes felhasználásával nincs okunk a harcz eredménye felől még csak kételkedni is; de a midőn törvényes állásunk szinte rendszeresen támadatik meg egy hatalmas felekezet lelkészei által, magának a haza és nemzet életének biztosítására: kényszerítve vagyunk a törvény szentségének védelmére kelni. Ez nem csak vallásos érdekünk, hanem egyenesen honpolgári kötelességünk is.

Vagy talán a politikai pártküzdelmek elfajulása annyira haladt volna, hogy ezen kiváló nemzeti, szellemi és életkérdés a pártok küzdelmeinek labdajátékaul használtatnék? Ezt nem hisszük, hinni nem akarjuk.

Nem kérünk mi egyebet, hanem igazságot, törvényes igazunkat; de ezt a maga teljességében, épességében, nem csak kértünk, de követelnünk is teljes jogunk van. — Ily alapon várjuk jövőre a miniszter úrtól a bajnak, ott, a hol van, orvoslását, akár saját hatáskörében, akár törvényhozási intézkedés közlésével.

Egyházi anyakönyvek mintái.

Az egyházi anyakönyvek eredetileg a lelkészek hivatalos naplójegyzetei számára szánt könyvek valának, minden meghatározott minta és rovat nélkül, s csak a jogélet fejlődésével nyertek azok határozottabb alakot, végre közokirati jelleget.

Ha csak a száz év előtti anyakönyveket is vizsgáljuk, azok között is találunk olyanokat, melyekben keresztelés, esketés, temetés össze-vissza napról-napra pro memoria-jegyzet alakjában van megörökítve, közbe-közbe más érdekes események felemlítésével, papok életrajzával stb. Sőt, hogy mily kevéssé reflektáltak a régi „anyakönyvvezetők“ a közélet követelte pedanteriára, kitetszik azon anyakönyvekből, melyekben a házasulandók vagy megholtak rövid kedélyes jellemzése is befoglaltatik ilyenformán: „nagy korhely, tolvaj“ stb.

Az ily kedélyeskedés most az 1878: 5. és 1879: 40. törv.-cikkek szerint nem csak helytelen, de veszedelmes is, mert ezek az anyakönyveket „közokiratoknak“, a lelkészeket pedig mint anyakönyvvezetőket „közhivatalnokoknak“ minősítik.

Mindazáltal az országos törvény az anyakönyvek alakjára, alkatrészeire, szerkezetére nézve nem intézkedik, s így ezek az egyházak belügyének hagyattak meg; sőt a nemzetiségi törvény az anyakönyvek nyelvezetét is autonomikus elhatározásnak tartotta fenn.

Egyházunk pedig az anyakönyvek mintáira nézve egyetemleg nem intézkedett. A helyi gyülekezetek lelkészeinek rovatolásait a püspök legfőleg a canonica visitatio alkalmával vizsgálja, s esetleg helyteleníti; de kötelező minta talán egy kerületben sem létezik.

Ily mintára pedig hova-tovább égetőbb szükség mutatkozik.

A polgári hatóságok ugyanis az 1827: 23. t.-cz. alapján az anyakönyvek másodpéldányait évről-évre bekívánják; s mily nagy lehet a megyei levéltáros bosszúsága, midőn a különböző nyelvű, rovatolástú, nagyságú anyakönyveket kell elhelyeznie. Az országos statisztikai hivatal pedig az anyakönyvek alapján a népmozgalmat kívánván összeállítani, mily kínos keresgélést okoz a lelkészeknek azon kérdésekkel, melyekre a választ az anyakönyvekben azoknak célszerűtlen rovatolása folytán oly nehéz feltalálni.

Kívánatos volna tehát úgy lelkészekre, mint a polgári hatóságokra, ha az anyakönyvi minták ügye célszerűen rendeztetnék.

Először akképen, hogy a négy egyházkerület püspökei közös megállapodással egyházunkra nézve egyöntetű anyakönyvi mintákat készítenének; azután

akképen, hogy maga az országos kormány venné kezébe az ügyet, s küldene minden lelkésznek kész anyakönyvi mintákat, melyek kitöltve a megyei hatóságnak lennének felterjesztendők, s melyeknek rovatai a statisztikai hivatal által a tudomány követelményeinek megfelelőleg volnának megállapítandók. — Mert részemről legjobban megoldhatónak találnám az anyakönyvek nyelvének ügyét is akképen, hogy a lelkészek mint anyakönyvvezetők az állam részére külön s eredeti magyar anyakönyveket vezetnének; és vezetnének azonkívül saját egyházuk szükségleteinek megfelelő anyakönyveket is. Mert a mostani közösködés nem válik sem az egyháznak, sem az államnak javára. Az állam javára azért nem, mert a rovatok mibenlétére, sőt az anyakönyvek nyelvére is ily módon befolyást nem gyakorol; az egyház javára azért nem, mert nekünk kívánatos, hogy az eddig használt anyakönyvek az egyházi életnek megfelelően átalakíttassanak.

Avagy csak egy-két példát vegyünk tekintetbe! Az első anyakönyvet mikép nevezzük? keresztelési anyakönyvnek-e, vagy születési anyakönyvnek? Egyházi szempontból bizonyosan az előbbi-, polgári szempontból azonban az utóbbi helyesebb. Úgyde, ha azt keresztelési anyakönyvnek nevezzük, melyik évbe írjuk be szabályszerűen az ó-év végén született, de az új-év elején keresztelt kisdedet? Ha pedig születési anyakönyvnek nevezzük, hová vezetjük be a megkeresztelt zsidót? Továbbá nem volna-e czélszerű egyházi szempontból a confirmandusokat és a hozzánk áttérteket vagy tőlünk kitérteket anyakönyvezni? — A második anyakönyvet jelenleg kiki tetszése szerint esketési anyakönyvnek vagy házassultak anyakönyvének nevezheti. Most ugyan még egyre megy, ha kivált az esketés alatt per eminentiam házassági esketést értünk. De ha az egyházunkra nézve kívánatos polgári házasság — beüt, s a lelkész tiszte a házassalándók körül majdan az egyházi megáldásban határozódik: akkor az előbbi elnevezés okvetlen elesik, s talán ezen anyakönyv egyházi mintájának rovatólása is módosulást fog szenvedni.

Mig azonban az egyházi és polgári anyakönyvek különválása meg nem történend, mi a teendő?

Erre a bányakerületben azt a feleletet kapjuk, hogy használja minden pap a Hornyánszky Viktor budapesti könyvárusnál ívenként 4 krajával kapható egyházi anyakönyvi mintákat, melyek ily czímmel vannak ellátva: „Keresztelési anyakönyv“ — „Esketési anyakönyv“ — „Halottak anyakönyve“.

Mellőzve azt, hogy ez anyakönyvi minták drágák, s szürke papirosra nyomatvák, a rovatólásra és a rovatók czímfelirataira nézve is vannak kifogásaink. A minták szerkesztője ugyanis az állás és állapot közti nyelvtani különbséget nem ismerte; mi legvilágosabban szemlélhető az esketési anyakönyvben, hol előbb a vőlegény nevét és „állapotát“, azután később „állását“ kívánja jelezni, ez utóbbit ily részletezéssel: állása: nőtlen — özvegy. Itt az elnevezés felcserélendő és nagyobb világosság okáért ekkép jelölendő volna: vőlegény polgári állása — azután csa-

ládi állapota (nőtlen, özvegy). E szerint javítandók a keresztelési és halotti anyakönyvek is.

A mi különösen a keresztelési anyakönyvet illeti, tekintetbe kellene venni, hogy bár kivételesen, de megtörténik, hogy a gyermek nem ott születik, hol a szülők állandóan laknak; tehát a gyermek születési helyét, mely a keresztelő lelkésznek bizonyosan vagy anya- vagy fiókgyűlekedetének községe a szülött főrovatai mellé kell venni, a szülők főrovatánál a lakhelyt csak azon esetben jelezvén, ha az a gyermek születési helyével nem azonos. Ugyanezen anyakönyvben a szülők valóságára rovatot nyitnék, s „keresztatyák és anyák“ helyett keresztiszülők gyűjtőnevet használnék.

Az esketési anyakönyvben nincs tekintet azon különbségre, melylyel a vőlegényt és menyasszonyt beírjuk, ha először lépnek házasságra, vagy ha azok egyike vagy mindketteje özvegyi állapotban leledzett. Mert előbbi esetben a szülőknek, utóbbi esetben az elhalt hitestársnak nevét is bevezetjük. Erre kell, hogy utaljon a rovat felirata is ekképen: A vőlegény (menyasszony) neve s polgári állása s szülőinek vagy előbbi hitvesének neve s polgári állása.

Végre a halottak anyakönyvében, hogy a halottnak vagy szülőit, vagy hátrahagyott hitestársát be kell írni, a rovatnál jelezni kellene. Szükséges továbbá, hogy a megholt családi állapotára tekintettel egy új rovat nyitassék, mely vagy egyesével (1) vagy üresség jelével (—) kitöltve az összeszámolásnál hány nemházas, hány házassal, hány özvegy halt el az év folytán könnyebbéget okozna. Sőt miután a lelkész a halottat törvény szerint addig, míg halottkémiai bizonylatot nem kap, el nem temetheti: ezen halottkémnek vagy gyógykezelő orvosnak nevét az anyakönyvbe beírni nem volna felesleges. Maga a rovat az ívbe még beférne.

Ennyit tartottam szükségesnek a Hornyánszky czég által kiadott anyakönyvi mintákra megjegyezni.

Nem mellőzhettem azonban hallgatással, hogy Losonczon a „Kármán“ nyomdatársulat szintén készített egyházi anyakönyvi mintákat, s azokat Nógrád-ban a lelkészi hivatalokkal közli megrendelést kérve.

Ezen anyakönyvek czímfeliratai ezek: „Szülöttek anyakönyve“ — „Házassultak anyakönyve“ — „Halottak anyakönyve“ — Anyaguk, fehér vastag papiros, áruk olcsó. Az egyes anyakönyvek rovatai kimerítők s helyes feliratúak. Sok megjegyzés azonban, melyet a Hornyánszky-féle anyakönyvekre tettem, ide is illik. Főszajtsága mégis ezen anyakönyveknek, hogy nagyon terjengősek, s nem egy de két lapon kell végig írni őket egy-egy eset alkalmával. Sajátságos még az is, hogy a szülöttek anyakönyvében a fiúk neveit és a lányok neveit külön-külön rovatba kell írni; míg a házassultak anyakönyvében a vőlegény és menyasszony, azok szülői s ezeknek vallása polgári állása s lakhelye egyetlenegy rovatba kerültek. Szinte túlságos részletezés pedig az, hogy a halottnál külön kimutatandónak kívánja a halott kimulási helyét, azután születési és lakhelyét végre temetési helyét.

Ezeket mind annak a jelzésére írtam, hogy anyakönyvi mintát készíteni nem épen oly könnyű dolog, mint első tekintetre látszik.

Ezért, de meg az egyöntetűség kedvéért is az anyakönyvi minták szerkesztését a püspöki értekezletre s azok köteles használatának elrendelését az egyetemes gyűlésre bízám. Ha ki jobbat tud, ám mondja meg!

Gaál Mihály.

Őszinte szó.

Válasz Bancsó Antal tanár úrnak.

Megint panasz. E beces lap f. é. 6-ik számában — csak most olvasám, hogy budapesti utamból hazatértem — Bancsó Antal soproni theol. tanár úr „Tudományos theol. irodalom“ című cikkében jónak látta, hogy velem s Egyházi Dogmatikámmal is foglalkozzék. Tárgyilagossá volt a felszólalás, — tárgyilagossá lesz a válasz és — egészen őszinte.

Bancsó tanár úr — összesen körülbelől 16-an volnánk evang. theol. tanárok s így kell urazgatnunk egymást!! — elismeri, hogy theol. irodalmunk siralmas állapotban van, hogy ennek bénító hatását theol. tanárok s hallgatóság nagyon is érzik s hogy épen azért üdvös intézkedés volt az, midőn a theol. akad. nagybizottság pár év előtt feladatává tette, „hogy támogatása által a theol. akad. tanároknak lehetővé teszi az ő előadásaiakon vezérfonalul használandó szakkönyveknek kiadását.“ Sőt még tovább is megy: irigylit nem annyira a mi, mint inkább ifjúságunk helyzetét és saját tanítványaira gondolva óhajítja, vajha az ő egyházkerületük is tehetne hasonló üdvös intézkedést.

Hanem, — s ez az, ami Bancsó tanár úr szívét bántja — az a dr. Masznyik — már az igaz, hogy csak nagy izgága is vagyok én! — e beces lapok 4-ik számában megjelent „Felhívásával“ egészen megzavarta a tiszta dolgot — és a tanár úr circulusait. Mert:

1. „Felhívásával az egész magyar prot. közönséghez, különösen az egész lelkészi karhoz fordult; (nem biz én, — csak evangyéliomi egyházunk hívei s lelkészeihez!) s mert:

2. Egyházi Dogmatikáját mégis a theol. akad. nagybizottság intézkedésével hozta kapcsolatba, holott e bizottság tisztán az akadémia belügyeinek javítását tűzte czélul s nem szoros értelemben vett tudományos művek, hanem akad. kézi könyvek létrehozásán fáradozik, mit ha nem tenne, eljárása elvileg hibás, kivitelben igazságtalan volna, amennyiben tudományos műveknek megbízatás útján való készítése egyrészt ellenkezik a tudomány természetével, másrészt útját állja a szabad versenynek.

S mi következik mindebből? „Kívánatos — mondja Bancsó tanár úr — hogy dr. Masznyik, ha munkája csakugyan szoros értelemben vett tudományos munka, úgy válassza el azt a theol. akad. nagybizottság hivatalos intézkedésétől s ne tüntesse fel oly munkaként, mint a mely „megbízatásra“ készült.

Hát egy kis türelmet kérek, majd elmondom én mindjárt, hogy mi itt az egészen tiszta dolog s aztán tessék itélni.

Amint a theol. akadémia megnyilt s mi fiatal s jobbára kezdő erők megkezdtük működésünket, a nagy bizottság legott theol. kézikönyvek írására ösztönzött minket. Minduntalan jöttek a jegyzőkönyvi kivonatok, mikben ebbeli kötelességünkre nyomtatékosan figyelmeztetve lettünk. Mi állottunk a munka elé, de megkoczkáztattuk a kérdést, hát a kézikönyvek kiadását ki vállalja el? Hunfalvy Pál ő méltósága, mint a tankönyv-ügyi albizottság elnöke adta meg erre a választ, midőn Vasskó Gyula kollegámat s engem a Dogmatika megírására felhívott s kijelenté, hogy „csak készítsük el, a kiadásról gond lesz.“ Az „Egyházi Dogmatikát“ én el is készítettem s a nagybizottsághoz be is terjesztettem. Örvedetes tudomásra vették s tényleg akadtak nagylelkű pártfogók: Hunfalvy ő méltósága s dr. Szeberényi Gusztáv ő főtitelendősége nyilván magukra vállalták a kiadási költségek előteremtését. Főt. Püspökeink munkámat átnézni s jóváhagyni is kegyeskedtek.

Ezek után a Dogmatika kiadásának ügye a megvalósulás stadiumába lépett. Írtam a két nagylelkű Pártfogónak s kértem a nyomtatás elrendelését s a költségek fedezését. S ime — nagy meglepetésemre — az egyik Pártfogó, dr. Szeberényi G. püspök úr hozzám intézett levelében eme kijelentést tette: „Én igaz, annak idején kívánatosnak mondtam, hogy a dogmatika magyar ifjaink számára nyomtatásban megjelenjen, de ezzel egyéb, mint erkölcsi támogatást nem szavatoltam. Isten segítse munkás vállalataiban!“

S hasonló választ adott ugyanő Hunfalvy méltóságának is, ki ekként magára maradván abban állapotott meg velem, hogy próbáljuk meg előfizetés-hirdetés útján hozni össze a kiadási költségek egy részét. Ugy is lett, — közzé tettem ismeretes Felhívásomat, melynek genesise tehát immár világos mindenki előtt. De ebből világos az is, hogy én nem a magam jó szántából, hanem kénytelenségből folyamodtam a könyvkiadás jelzett útja s módjához.

Szóval megbízást nyertem a mű megírására, megbízást nyertem az előfizetés hirdetésére.

De hát Bancsó tanár úr ép ezen ütközik meg. Sajátságos okoskodása ide rug ki: az akad. kézikönyvek készítése s kiadása tisztán az akadémia belügye, — ha nyílt felhívásban hirdetésünk előfizetést egy ily kézikönyvre, akkor az a könyv nem lehet többé akad. kézikönyv, annak szorosán vett tudományos műnek kell lennie s ha ilyen, úgy nem szabad olyannak tüntetni fel, mint a mely megbízatásra készült, mert megbízatásnak a tudományban helye nincs s ha mégis megbízatás esete forogna fenn, ez eljárás elvileg hibás, kivitelben igazságtalan.

Hát engedjen meg a t. tanár úr. Én úgy tudom, hogy valamint maga a theol. akadémia nem a kis vagy nagybizottságnak, hanem ép e közegek útján egyetemes egyházunknak közintézete, úgy a theol. akad. kézikönyvek kiadása sem pusztán a kis vagy

nagy bizottságnak, hanem ép e közegek útján egyetemes egyházunknak közóhaja s követelménye. Nem intézetünk, hanem intézetünk útján közegyházunk belügyéről van itt szó s annak előmozdítása kötelessége alól az, ki e mi egyházunknak igaz s buzgó tagja, nem vonhatja ki magát. Ha tehát irodalmi viszonyaink sajátossága, a kezdet nehézségei oda utalnak, hogy az ilyen kézikönyvek kiadhatása érdekében minden követ megmozdítsunk, a költségeket szűkebb körök, hogy úgy mondjam egyesek nagylelkű fáradozásai elégtelenné bizonyulván, a közös erő forrásából merítsük: akkor én nem tudom, mi bölcsesség kell annak belátásához, hogy az előfizetés-hirdetés e célra a legközvetlenebbül kínálkozó célra vezető út. S szeretném én látni azt az embert, aki nekem be tudná bizonyítani:

1) hogy az akad. kézikönyv in se nem szoros értelemben vett tudományos mű;

2) hogy az a könyv, melyre előfizetés hirdetik, szükségkép nem kézikönyv, hanem szoros értelemben vett tudományos mű.

Pedig Ön t. tanár úr se többet, se kevesebbet, hanem ép ezt állítja. Hát lássa, én úgy tudom, hogy az akad. kézikönyvek épen a legszorosabb értelemben vett tudományos művek, mert azok a tudományos kutatásnak legfőbb és legtisztább eredményeit hivatva velős rövidséggel, szabatos meghatározásokba, kerekded rendszerbe foglalni. A német dogmatikai irodalom legkiválóbb alkotásai, az eminens értelemben vett tudományos dogmatikai művek jórésze kézikönyv, tankönyv alakjában jelent meg. Azt az állítást pedig, hogy valamely mű jellemét a kiadás módja is képes alterálni, engedjen meg, de sokkal naivabbnak tekintem, semhogy czáfolatába bocsátkozni akarjak.

Hanem — úgy látom én — hogy a tanár urat valami egészen más dolog bántja. Nem érti, hogy merek én „Felhívásom“-mal az egész prot. közönséghez, az egész lelkési karhoz fordulni. Még világosabban: hogy merek én előfizetőt keresni az Ön kerületében, abban a kerületben, a hol Müllner tanár úr asztalfiókjában egy 20-éves s az Ön asztalfiókjában egy 10-éves dogmatika lappang. Hát én igen örülök, hogy e titkot kicsaltam a tanár úrból s higgye el, ha én nem is merek többé (egyszer tettem, akkor is megjártam) Önhöz fordulni műveim pártolása végett, Ön meg lehet arról győződve, hogy ha Dogmatikáját ki szándékozik adni, én leszek első előfizetője s közös ügyünk élénk tudatában terjeszteni s ha a célnak megfelel, saját tanítványaimnak is igaz lélekkel ajánlani fogom azt. Csak elő vele! Itt nem az a kérdés: Sopronban, Eperjesen vagy Pozsonyban dolgoznak-e, — a fődolog, hogy dolgozzunk. Én a munkát senkitől sem irigylem s ha a munka dicsőséggel jár, annak lelkemből örülök. Hanc veniam damus petimusque vicissim. Azt pedig kereken kijelentem, hogy egyházamnak akarok oly hű fia s munkása lenni, mint bárki más. Hozzá nőtt a lelkem, — érte ver a szívem. Nekem nincs kerületem, nekem evangyéliomi egyházam van s ez egy-

házat enyémnek tudva, enyémnek, hitsorsosomnak, munkatársamnak tudom mindazokat, kik ez egyházban vannak. Az Ön kerülete ép úgy az enyém, mint az Öné, — intézetem ép úgy az Ön kerületéé, mint ahogyan az, az Ön intézete. Mi mindnyájan egyek vagyunk — egy zászló alatt, egy ügyért küzdünk.

Jó lesz, ezt oda át megfontolni s a közügyből személyes ügyet nem csinálni.

Arról van szó: teremtsünk egyházunk öléni irodalmi életet. Minden jel, minden mozgalom, minden tény, mely e célra szolgál, bárhol tűnjék fel, örvedetes jelenség: közös pártolásra méltó.

Ne ítéljen balul felőlünk. Ha belátna Ön szívembe, meglátná, hogy az édes öröm, miként egyesül bennem a nemes büszkeséggel, midőn látom, hogy miként növekszik napról-napra szellemi munkásaink kicsiny serege. Most Ráczközárón, majd Eperjesen, majd Sár-Szent-Lőrinczen, majd Pápán hozzák elő s teszik asztalra a véka alá rejtett világosságot.

Alljanak a sorba Önök is! Hisz én ösmerem az erőt, melyet Sopron rejt magában. A theologia mézét legelsőb magam is ott izleltem meg: Müllnert hallgatva, bámulva. Adják ki kész dolgozataikat: pártolni, terjeszteni fogjuk, de egyre viszont én is kérem Önöket: gondolják meg, mi munka, mi fáradság, mi áldozat nálunk egy theol. művet kiadni (Dogmatikámnak eddig 25 előfizetője van!) s ezt meggondolva, ne akadjanak fel holmi külsőségeken. Tudom én azt, hogy tán nem kellene nekem a nagy dobot úgy verni, a hogyan verem, de Önök viszont vegyék fontolóra, hogy nálunk mélyen alusznak s még a végítélet trombitazaja sem volna felesleges az ébresztésre!

Hát mikor ezt a lapot megindítottuk, jelezve volt, hogy ez a mi bizalmas otthonunk leendő, melyben kibeszélhetjük magunkat, előhozakodván bajainkkal: elmondtam őszintén, a mi szívenem fekiüdt. Nem a saját, — egyházunk dicsőségére czélozva tettem. Isten velünk! *dr. Maszmyik Endre.*

BELFÖLD.

Lelkészváltás a domonyi egyházban. Ma, azaz február 12-én tartotta meg búcsúbeszédét a domonyi evang. egyház volt szeretett papja nt. Endreffy János úr, elmenendő a csere útján őt megválasztott Pozsonymegye felsőszelii egyházába. Nem lesz talán egészen érdek nélküli sem indiskrét dolog, ha ezen szokatlan változást az érdeklődő egyházi nagy közönségnek leképzetüztetik úgy, a mint az — különösen domonyi egyházat illetőleg — történt. Az 1887. év december 18-án tartott domonyi evang. egyház közgyűlésén bemutatva lett a pozsonymegyei felsőszelii egyház közgyűlésének jegyzőkönyvi kivonata, a mely fölolvastatván tudomásul hozza, miszerint nt. Endreffy János domonyi evang. lelkész úr jelentékeny többség szavazattal csere útján való felsőszelii egyház leendő lelképásztorává választott. A felolvasott jegyzőkönyvből kifolyó és mindkét érintett egyházat kölcsönösen érdeklő e következő kérdés szintén fölvetetett és pedig:

Nyilatkozzék a t. egyházi közgyűlés akár egyhangú-

lag, akár szavazatilag, akarja-e nt. Szilárd János felsőszelii lelkész urat — a ki már akkor az egyháznak bemutatatta volt magát — leendő papjául a helyi Endreffy János úrnak elbocsátásával, — szintén a mostani papi fizetés illetménnyel — megválasztani vagy sem?

A jelenlevő gyűlés sajnálattal veszi tudomásul a felolvasott jegyzőkönyv kivonatát és fájdalmas érzéssel említi meg, hogy a jelenlegi lelki pásztorát csak érzékeny fájdalom kifejezése mellett hajlandó elbocsátani, minthogy látja, hogy a szeretett lelkésze ezen változással anyagi helyzetén nem kis mértékben javít s továbbá, minthogy e kérdéses ügyet folyásában megakadályozni már nem is tanácsos, ennél fogva kimondja: hogy a nt. Szilárd János lelkész urat egyhangúlag fogja lelkészének megválasztani.

Ennek utána 1888. január 15-én esperességi kiküldött, nt. Moravcsik Mihály aszódi lelkész úr és nagyságos Fogler János felügyelő jelenlétében a fent kilátásba helyezett nt. Szilárd János lelkész úr egyhangú megválasztása megerősített.

E gyűlésen bemutatattak az 1887. évi egyházi számadások is, a melyek e következő főbb tételeket tüntették elő:

összes bevétel összege	574	frt	58	kr.
„ kiadás „	541	„	56	„
pénztári maradvány	33	frt	02	kr.

A számadások pontról pontra helyeseknek találtatván, a hivataloskodó egyházi gondnok fölmentetett a felelőség alól.

Most pedig az egyházi jegyzőkönyvileg, hivatalos formában kifejezett fájdalomon kívül, szabad legyen minden egyes hívének keserű fájalmát — az eltávozott lelkész nt. Endreffy János úr után itt is jelezni. Kilencz áldott évig volt ő domonyi egyháznak, Krisztus szellemével és evangéliom szelidségével bővelkedő lelkipásztor. Mindég hálásan emlékezik meg róla. Isten áldása legyen mind a mi egyházunkból való kilépésén, mind pedig az új egyházába való belépésén. Kísérje jó híveinek és barátjainak emlékezete s sikerítse működését ama áldások Ura, a ki nek szolgálatában eddig is rendületlenül állt és állni fog a mindnyájunkkal számot vető hálalig.

Domony, 1888. február 12-én. *Micsinay Pál.*

Válasz Micsinay Pál úrnak, a domonyi ev. egyház tanítójának. Az „Evang. Egyház és Iskola“ 5-ik számában megjelent panaszos, részben vádaskodó levelére lehetőleg röviden felelünk. Sorainak utóbbi része tulajdonképen nem is minket, hanem — az ön felfogása szerint — a bányakerületi ág. ev. egyházkerületet illethetné, a miért a Linder és Németh-féle olvasókönyvre vonatkozó szerződést nem úgy kötötte meg velünk, hogy abból kifolyólag bárkinek is hitelezni kötelesek legyünk. Mert az ön levelének értelme szerint: a tanítónak nincs, a szegény iskolás gyermeknek még kevésbé van pénze, a mivel a könyv csekély árát megfizethetné, tehát a kiadó föltétlen kötelessége az egyházkerületnek bért fizetni s a könyv tetemes nyomdai költségét is viselni, végtelen hitelt nyújtani mindazoknak, a kik pusztá levelező lapon hozzá fordultak s várni sokszor évekig — vár és nem egy esetben hiába! Tisztelt uram, hol rejlik itt az igazság?

Ha bepillantathatna könyveinkbe, meggyőződhetnék, hogy a hitelnek felhántorgatott megtagadása általunk nagyon is ellenkező módon gyakoroltatik, s ha újabban

nagyobb óvatosságot gyakorlunk, azoknak rója fel, a kik jó hírnevűségünkkel vissza éltek, hitegetve bennünket aratással, szürettel, míg végre évek múlva, mikor már az a könyvhasználó szegény kis tanuló legénysorba lépett, jutunk a követelésnek postai megbízás vagy ügyvédi megintés, ha nem per útján a birtokába. S mindennek daczára mégis hitelezünk, mert nemcsak az ön által említett üzleti, hanem sokak által ismert és bensőbb protestáns szellem is vezérel bennünket. Akárhány protestáns lelkész és tanító használja ez üzleti előzékenységünket; de hogy pusztá levelező lapra, melyet bárki is hozzánk intézhet s vele bizalmunkat kizsákmányolhatná, nem állunk szóba, hanem egyszerűen a kívánt áru értékének előre való beküldését kérjük, a legnaivebb ember is természetesnek találhatja. Micsinay úr tehát helyesebben cselekszik, ha hirlapi felszólalás helyett a levelében említett „nyilatkozatot,“ küldi be hozzánk, esetleg — föltéve, ha nem ismerjük — lelkésze által láttatva. Mert ez privát dolog s nem a közönség elé való miután a kereskedői hitel, vagy annak megtagadása hirlapi reklamáció tárgyát nem képezheti. Budapesten, 1888. február 10. *Hornvánszky Viktor, akadémiai könyvtáros.*

Tekintetes Szerkesztő Úr!

Becsés lapja folyó évi 2. számában „Tanítói közgyűlés“ cím alatt egy tudósítás jelent meg Fejér Gyula ev. lelkész aláírásával. Azon reményben vagyok, hogy a tekintetes szerkesztő úr, miután az idézett tudósításnak helyet adott, ezen rövid válasznak is helyet adni szíves lesz.

Fejér Gyula úr tudósításához, kénytelen vagyok hozzá szólni, először is hogy tudtul adjam tudósító úrnak, hogy a „háromfalusi tanítókör“ soha sem bízta meg azzal s nem is kérte fel arra, hogy köri gyűléseiről tudósításokat írjon s pláne nem nézzük annyira felettünk állónak, hogy mint vendégtől eltűrjük, hogy saját egyéni nézete szerint, a körtagjait bírálja s nyilvánosan gyalázza.

A körigyűléseken tartatni szokott mintatanítást és az arra vonatkozó bíralatokat s észrevételeket úgy kellene tekinteni nézetem szerint minden embernek, a ki a miveltségnek csak közép fokán áll is, mint a családi szentélyt. — Jellemtelenségnek tartom, ha valaki jó barát képében a családi szentély titkait ki lesi és azt a család tagjai gyalázására fordítja.

A tanítói körigyűlések a tanítók önképzése végett, törvényileg rendeltettek, annak megtartására kötelezve vagyunk s ha nem volnánk is kötelezve, úgy is megtartanók, mert csak ez a családias összefüvetelünk, hol egymást hibáira figyelmeztetve, kölcsönösen tanulhatunk, de pálczát senki felett nem törünk s elkövetett hibáinkat egy más gyalázására nem fordítjuk.

Akár hányszor megtörténik, hogy a mintatanítás nem sikerül, nem az oklevél hiánya annak az oka, sok minden befoly arra s legtöbbször az igen tulzó ál tanügybarát jelenléte is. — Tudósító urat nem a tanügy előmozdításának érdeke vezette, midőn tudósítását megírta, hanem azon tapasztalt rossz indulat, mellyel községe két tanítója iránt viseltetik, tudósításából eléggé kitünik.

Körigyűléseinken jó szívvel látunk és láttunk mindenkit, — tanácsait meg hallgattuk és köszönettel vettük, de azért, hogy mint vendéget jó szívvel láttuk, nem adtunk

jogot, hogy körünk tagjainak neki rontson, jogtalanul, mint a farkas a bárányt marczangolja s nyilvánosan gyalázza. Azt nem kívánja a tanúgy, de még a becsület sem!

Az ilyen megtisztelő vendég látogatása alkalmával, mi is felsőhajtunk, mint az egykori ember, midőn jóakaró vendégei utolsó kakasából is kiették: „Uram Istenem ments meg az ilyen jóakaró vendégektől!”

A tanítói kör épen Fejér Gyula úr miatt volt kénytelen ez előtt több évvel azon határozatot hozni, hogy „a bírálatoknál csak a kör tagjai lehetnek jelen.” — Azon tanítói kör, mely, hogy tagjait megvédje, ilyen határozatot hozott, tudni fog olyan határozatot is hozni, hogy az ilyen barától megmeneküljön.

Nem áll az sem, hogy L. tanítónő, kinek nevét teljesen kiírva, a legkisebb vidéki laptól kezdve a minisztériumig számtalanszor meghurczolta, nem bír oklevéllel. — Igen is bír és pedig az iparszakot két évig tanulta, kitünő oklevele van, a kolozsvári képezdében egy évig volt — tanítónői oklevéllel is fog bírni. Ő is kérdezhetné talán, hogy Fejér úrnak hol vannak oklevelei? Bitai Sándor jelenlegi körülnököt s megyei tantestületi II.-od elnököt, pedig a törvény szolgálatban kapta s tőle nem is kíván oklevelet azért nem lehet rá nyomni, hogy „szakképzetlen.”

A tanítói kör bizalmát se vonta meg egyik tagjától sem, miután alapszabályainknál fogva, minden évben van tisztviselő választás, a bizalom megvonása nélkül is más választható minden évben.

Ezen felvilágosítással tartoztam tanítótársaim érdekében a becses lap olvasó közönségének, de Fejér Gyula úrhoz soha többé egy szavam sincs . . .

Háromfalu, 1888. február 7-én. *Egy barát.*

KÜLFÖLD.

A római pápa a bajor püspökökhöz 1887. évi december 27-ről keltezett encyklikát írt, melynek következő jellemző és érdekes helyei vannak. Az ifjúság nevelése sok gondot ad, hogy ez úgy szellem, mint szív tekintetében a helyes és jó úton haladjon. Hiszen az egyház a fiatalságot mindig anyailag magához ölelte, védelmére szeretetteljesen fáradozott s számos segítőeszközöket teremtett: ezek között kivált egyes szerzetes-rendeket az ifjúságnak a művészetekben és tudományokban való tanítására, de kivált a keresztény bölcsességben való nevelésére. Ez úton lett legkönnyebben beoltva gyöngéd szíveikbe az Isten iránti szeretet, melyből korán fejlődik az embertársak maguk és a haza iránti kötelességek tudata s rövid időn legszebb reménnyé növekedhetik. Az egyháznak tehát igaz alapja van a panaszcsoportra, midőn gyermekei már zsenge korukban tőle elszakíttatnak s oly iskolákba vitetnek, melyekben Istennek ismerete vagy egészen elnyomatik, vagy pedig csak nagyon hiányosan s tévedésekkel vegyítve terjesztetik; melyekben a tévedések ellengátak nincsenek, nincsen hit az isteni iratok iránt s az igazság önvédelmére nincsen semmi tér. A tudományos tanulmányozás székhelyeitől távartartani az egyház tekintélyét a legfőbb fokú jogtalanság, mert azon hivatal, melynek feladata a vallást tanítani, melyre minden embernek az örök üdv elnyerésére szüksége van, az egyháznak Istentől adatott és csakis neki és semmi más em-

beri közösségnek, úgy, hogy e hivatalt egyikök sem tulajdoníthatja el. Teljes joggal ragaszkodik tehát az egyház ezen igazához s a hol az megingattatott, megszilárdítani igyekszik.

A hol a legfelsőbb isteni tanítói hivatal, mely minket Isten félelmére figyelmeztet és melynek alapján az isteni kinyilatkoztatás iránti szilárd hit nyugoszik, háttérbe szoríttatik, vagy megvettetik: ott az emberi tudomány a legveszedelmesebb tévedésekbe esik s főleg a naturalizmus és rationalizmus veszedelmébe rohan. . . . A dolog minden tapasztalatra nézve egészen világos. A polgári okosság maga javasolja, hogy az ifjúság nevelésénél és tanításánál a püspököknek és papoknak az őket illető részvét biztosíttassék, s kötelessége a fölött őrködni, hogy a legfelségesebb tanítói hivatalba oly férfiak ne alkalmaztassanak, kik a vallás iránt langyosak, vagy hidegek, vagy iránta ép ellenséges indulatúak. Teljesen elviselhetlen volna, ha oly egyének, kik ily szellemnek gyermekei, választatnának a legkiválóbb tannak: a szent tannak előadására.

Továbbá, tisztelendő testvérek! legnagyobb fontosságú, hogy a nyájtól a szabad kömi vesség részéről fenyegető veszély elháríttassék. Ezen, a sötétben működő társulat cseleit és fogásait, melyek telve vannak megátalkodottsággal s az államra nézve oly annyira veszedelmesek, egy külön encyklikában előadtuk, s feltártuk azon utakat és módokat, miképen lehet az ő hatalmunknak sikerrel ellenállani. Azonban sohasem lesz hiába való ama intés, hogy a keresztyének ezen nagy gonosszal való közösségtől őrizkedjenek, mert, jóllehet e társulat kezdettől fogva nagy gyűlölettel viseltetik a r. k. egyház iránt s e gyűlöletet szilárdítja s napról-napra megújítja, az ellenségeskedést nem mindég nyíltan gyakorolja, sokkal gyakrabban megrögzött csellel él. Így sikerül neki az ifjúságot, mely még tapasztalatlan és tanácstalan, sajnálatos módon elcsábítani, midőn kegyességet és jótékonytságot színlel.

Azok ellenében, a kik az egyházzal ellenmondásban vannak, rendelkeztek elővigyázati rendszabályokkal az egyházi utasításokban, hogy a ker. nép akár a gyakori hallozás, akár a tanvélemények roszasága következtében kárt ne szenvedjen. Azt látjuk és fájlaljuk, hogy sem a mi, sem a ti hatalmatok nem áll arányban azon kívánsággal és törekvéssel e veszélyeket teljesen elhárítani. . . . . Abba azonban könnyen nem egyezhetnénk bele, hogy a katolikusok gondos fáradozása, helyes módon és tervszerűen alkalmazva, nem vezetne célhoz, mert mindég úgy volt és úgy marad, hogy azon kérdések, melyek legnagyobb nehézségekkel és akadályokkal küzdöttek, végre jó véget értek, ha, amint mi intettünk, élénken, erősen s a keresztyén okosságnak vezérlete és segélye mellett munkálkodtunk. Mert az igazságnak, mely felé természeténél fogva mohón törekszik az ember szellemében, győzedelmeskednie kell. A szellemi megtévesztés és betegségek megtámadhatják, megzavarhatják azt, de soha ki nem oltathatják.

Különösen illik ez Bajorországra és pedig különféle okoknál fogva: Ez országnak ugyanis, mely Istennek kegyelméből a kath. országhoz tartozik, feladata nem csak az, hogy a szent hitet megszerezze, hanem, hogy az atyaktól öröklöttet nevelje és ápolja; továbbá a nép nevében adott államtörvények alkotói nagyobb részét katolikusok épen úgy, mint a polgárok és az ország lakosainak többsége

is katolikus, kik mindnyájan, a mint mi szilárdul vagyunk meggyőződve, feladatuknak tartják szorongatott anyjukat, az egyházat minden módon segíyezni, támogatni. És ha mindnyájan oly buzgalommal s oly szilárdul küzdenek, mint kell, meg lesz engedve, Istennek segélyével, fáradozásaiknak boldogító eredményét élvezniök. Mi tanítottunk, hogy mindnyájoknak közösen kell küzdeniök, mert amint semmi sem hat oly rombolólag, mint a meghasonlás, úgy semmi sincsen sem jobb és sikeresebb, mint az oly szíveknek egyakaratu egyezősége, melyek egyesült erővel egy célra törekednek. Ezenkívül a hatolikusok egy törvényes eszközzel is rendelkeznek az állami viszonyok jobbításának előidézésére s azon állapot előidézésére, mely az egyházra s magukra nézve, ha nem is teljesen megfelelő és kellemes (ez volna a legméltányosabb), de legalább nem mereven ellenséges. Bizonyára a mieinket, a kik ily segélyeszközök-höz nyulnának, nem volna szabad gáncsolni, mivel a katolicizmus ellenségei tetszésük szerint szokták használni azon eszközöket, midőn az állam vezetőitől oly törvényeket csinálnak, sőt csikarnak ki, melyek a polgári és egyházi szabadsággal ellenkeznek. Avagy nelegyen ekkor a katolikusoknak megengedve, ugyanez eszközöket használni, még pedig úgy, hogy ők igazán becsületesen gondoskodnak a vallás javáról s hogy azon javakat, adományokat és jogokat védelmezzék, melyek Istentől a k. egyházra ruháztattak s melyeket úgy az uralkodóknak, mint az alattvalóknak tiszteletben kell tartaniok?

Az egyháznak azon javai közül, melyeket nekünk mindenütt és mindenkor megtartanunk s minden támadások ellen megvédenünk kell, bizonyára a legfenségesebb: a cselekvési szabadságnak olyan mértéke, melyet az emberek javának ápolása követel. Ez ugyanis isteni, az Isten egyszülött Fiától származó szabadság, ki az egyházat vérenek kiontatásával felköltötte, azt örök időkre az emberek közé helyezte, ki maga annak vezetője akart lenni és az egyháznak, ezen befejezett isteni műnek oly sajátja ezen szabadság, hogy, a ki ez utóbbi ellen cselekszik, Isten és saját kötelessége ellen cselekszik. („Prot. Kirchenzeitung“ után.)

VEGYESEK.

— **Anyakönyveknek vezetése.** A vallás- és közoktatásügyi magy. kir. minisztertől 885/1888. sz. Másolat. A magy. kir. honvédelmi miniszter úrtól azon értesülést vettem, hogy az anyakönyvvezetők, a népfelkelési ügyekben az illető községeknek megküldendő segédokmányok átküldése körül több helytt nehézségeket támasztanak és az említett segédokmányok meg nem küldését azzal mentik, hogy e tárgyban állítólag semminemű utasítást sem kaptak. — Hogy jövőre az érintett félreértések teljesen elhárítva legyenek, van szerencsém (czímedet) 1887. évi jan.-hó 12-én 51,051. ex 1886- és ugyanazon évi február-hó 28-án 8491/87. szám alatt kelt körrendeletem kapcsán felkérni, szíveskedjék a hatósága alá tartozó összes anyakönyvvezető lelkészeket haladék nélkül szigorúan utasítani az iránt, hogy azok a népfelkelésről szóló 1886. XX. t.-cz. 10. §-ából kifolyólag szükséges, — valamint az említett törvényczikk végrehajtása tárgyában a magy. kir. honvédelmi miniszter úr által 1887. évi 866. eln. sz. a. kiadott utasítás 42. pontja alatt meghatározott segédokmányokat már hivatalból, — és minden egyéb, a hivatolt törvényczikk 10. §-ának hatá-

rozmányai szerint a népfelkelési parancsnokságtól vagy a polgári hatóságoktól népfelkelési ügyekben követelt okmányokat épen úgy, mint az az egyéb katonai ügyekre nézve előírva van, az illető parancsnokságoknak vagy hatóságoknak azonnal díjtalanul megküldeni kötelesek. Ez alkalommal megjegyzem, hogy miután az anyakönyvvezetők a házasságban elhalt népfelkelési kötelezettek vonatkozásolag a szülők neveit a halálozási anyakönyvekben többnyire nem tüntetik fel, hanem csupán a hátramaradt házastárs nevét, ennél fogva, midőn ugyanazon korosztályban több hasonló nevű népfelkelési összeírásai lajstromból csakis több félnek megidézése után, czéltalan idővesztés és egyesek zaklataása mellett eszközölhető. — Van szerencsém ennél fogva felkérni czímedet szíveskedjék intézkedni az iránt is, hogy az anyakönyvvezetők az elhalt népfelkelési kötelezett halálozási anyakönyvi kivonatában jövőre a hátramaradt házastárs nevén kívül a szülők neveit is feltüntetni el ne mulasszák. — Budapest, 1888. január-hó 26-án. — A miniszter meghagyásából: Gömörj Oszkár, miniszteri tanácsos.

— **A fentebbin kívül még a következő két miniszteri rendelet tartalmát közöljük:** Az egyk. a 108. eln. sz. alatti a póstatakarékpénztár intézményének népszerűsítését ajánlja, mit különösen az által vél elérhetni, ha a lelkészek az intézmény üdvös voltáról a népet felvilágosítják; s a rendelkezésre álló, egyházi vagyont is ezen postai takarékpénztáraknál helyezik el. — A másik 344. eln. szám alatti rendelet, a m. kir. orsz. statisztikai hivatal kebelében készülő „Magyar korona országainak helységnévtára“ czímű mű új kiadására hívja fel, a magyarhoni lelkészek figyelmét, mint oly műre, mely az első, már teljesen elfogyott kiadásnál sokkal tökéletesebb és a mai viszonyoknak megfelelőbb.

— **Budapesten** már a múlt évben is látogatott vallásos erkölcsi tárgyú felolvasások az evang. egyház disztermében, a bójtai időszakon át minden csütörtökön meg fognak tartatni, az első folyó hó 16-án föltisztelendő Szász Károly püspök úr tartotta meg. Felolvasásának tárgya: „Népünk és társadalmunk némely uralkodó bűneiről“ volt. Ezen belmissziói irányú példát nagyon hasznos volna másutt is követni, különösen ott, hol híveink akár a hitközönység, akár a baptizmus és nazarenizmus veszélyeinek vannak kitéve. Szellemi küzdelemben csak a szellem fegyvere lehet jogosult és csak ez úton juthatni biztos diadalra.

— **A péteri (pestmegyei) gyülekezetben** az 1887. évben született: 29 fiú, 36 leány = 65; 61 élve, 5 halva, törvénytelen egy sem; meghalt: 35 fi, 27 nő = 62; eskettettek: 20 pár, 17 tiszta, 3 vegyes; konfirmáltatott: 34 gyermek. — Bevétel: készpénzben 1557 frt 47 $\frac{1}{2}$ kr.; kiadás: 1439 frt 67 kr.; maradék: 117 frt 80 $\frac{1}{2}$ kr.

— **Az új-pázuai ág. hitv. evang. egyházban** született: 108 fiú és 114 leány = 222; meghalt: 43 fi- és 44 nőnemű = 87; 135-el több született mint elhalt; eskettettek: 27 pár; konfirmáltatott: 48 fiú és 50 leány = 98; úrvacsorával élt: 1393; áttért hozzánk: 3; tanköteles gyermek: 603. Lélekszám: Új-Pazuán 3173, Új-Banovcén 604, összesen 3777.

— **Józsa Sándor** gyergyó-ditrói tanító (Csikmegye) értesíti a t. érdekelteket, hogy széles körben ismert és már kéziratban sok oldalról keresett számtani módszere — Számtani vezérv. I—II. oszt. tananyaga — elhagyta a sajtót. Ára 1 frt 40 kr. — Kapható szerzőnél. A tanítók és tanfelügyelők figyelmét felhívjuk rá!

— **Lepsényi Miklós**, pozsonyi szt. Ferenc-rendi áldozó pap „Válasz dr. Masznyik Endre „Luther élete“ czímű munkájára“ második füzeté megjelent. Megjelenését azért jelezük, hogyha netalán valakinek az ilyen csodabogarak olvasásában gyönyörűsége telik s kihánytivaló pénze van, megszerezhesse a szerzőnél. Ennek is ára 20 kr. Nincs ugyan annyira gorombaságokkal spékelve, mint az első, hanem annál nagyobb benne a logikai bukfenchezés.